

تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر حوثی‌های یمن

علی شیرخانی*

هادی ترکی**

چکیده

انقلاب اسلامی در ایران از حوادث اعجاب‌انگیز نیمه دوم قرن بیستم به‌شمار می‌رود، به‌گونه‌ای که برخی آن را جزء انقلاب‌های بزرگ به‌شمار می‌آورند. ایران با رویه‌ای انقلابی در سیاست خارجی توانسته تأثیر زیادی بر کشورها، رهبران سیاسی و مذهبی، جنبش‌ها و رویدادها داشته باشد. مسلمانان یمن و به‌خصوص حوثی‌های این کشور، تأثیری غیرمستقیم (خودجوش و بدون دخالت ایران) از انقلاب اسلامی گرفته‌اند. در این مقاله تلاش شده است تا ضمن بررسی نظریه پخش و مؤلفه‌های مختلف آن، نشان داده شود که انقلاب اسلامی چه تأثیری بر حوثی‌های یمن داشته؟ میزان و شکل آن چگونه است؟ فرضیه اصلی ما این است که انقلاب اسلامی در ایران بر حوثی‌های یمن به‌خصوص در زمینه سیاسی، فکری، روشی و فرهنگی تأثیرگذار بوده است و حسین بدرالدین حوثی به‌عنوان فردی صاحب نفوذ در یمن، امام خمینی ره را شخصیتی ممتاز در عصر معاصر برمی‌شمارد. این مقاله با روش کتابخانه‌ای و اسنادی و شیوه توصیفی - تحلیلی به بازتاب انقلاب اسلامی در یمن می‌پردازد.

واژگان کلیدی

نظریه پخش، انقلاب اسلامی، یمن، حوثی‌ها.

rooz1357@gmail.com

haditorki1366@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۸/۲۵

*. دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم و مدرس گروه معارف اسلامی.

**. کارشناس ارشد علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم،

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۴/۱

طرح مسئله

انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ از اعجاب انگیزترین حوادث قرن بیست به‌شمار می‌رود. اعجاب این انقلاب را از دو منظر می‌توان بررسی نمود، اول اینکه کسی قدرت پیش‌بینی آن را نداشت و دوم اینکه تأثیر آن را حتی تا امروز در کشورهایی از جمله عربستان، بحرین، لبنان، عراق و یمن شاهد هستیم. این انقلاب با توجه به چهره مذهبی و فرهنگی خود توانست حتی مرز نظریه‌های انقلاب را نیز بشکند و افراد صاحب‌نظر در بحث انقلاب، از جمله خانم تدا اسکاچ پل^۱ که معتقد بود انقلاب‌ها می‌آیند، ساخته نمی‌شوند (Skocpol, 1982: 266) تعدیلی را در نظریه‌ها صورت دهد که حتی برخی افراد از جمله رابین رایت^۲ از آن به‌عنوان «انقلاب بزرگ» یاد می‌کند. (Wright, 2000: 20) پیش از پیروزی انقلاب اسلامی از دین تصویری رو به زوال و آمیخته با اشتباه‌های تاریخی ترسیم شده بود که تنها در کتاب‌های تاریخ یافت می‌شد (میلانی، ۱۳۸۷: ۱۶) که با انقلاب اسلامی این دیدگاه تغییر پیدا کرد. انقلاب اسلامی تأثیر زیادی در نگرش‌ها، ایده‌ها و افعال و رفتارها در سطح منطقه و جهان داشته است. در تجربه و ایدئولوژی این انقلاب، نشانه‌های زیادی وجود دارد که با موضوعات و علایق احیاگرایانه در دیگر جوامع مسلمان شدت یافت. نخستین و مهم‌ترین عاملی که موجب شد انقلاب ایران به مثابه انقلاب اسلامی تلقی شود، ناشی از ایدئولوژی اسلامی و رهبران روحانی و غیرروحانی آن بود که آن را مطرح کرده بودند. این‌گونه بود که این انقلاب نخستین نمونه انقلابی موفق و ملهم از اسلام بود. (اسپوزیتو، ۱۳۸۸: ۴۸) لذا صبغه دینی این انقلاب را می‌توان با توجه به تأثیرگذاری و اشاعه‌ای که بعد از انقلاب در مناطق مختلف اتفاق افتاده، شاهد بود.

بنابراین در این نوشتار برآنیم که با توجه به نظریه پخش، این مسئله را بررسی کنیم که انقلاب اسلامی چه تأثیری در یمن و به‌خصوص بر الحوثی‌ها داشته؟ و در صورتی که تأثیرگذار بوده، به چه صورتی مؤثر بوده است؟ در پاسخ باید گفت؛ با توجه به شعارهای الحوثی‌ها و نقدی که این جنبش بر آثار مخرب استعمار دارند و نیز دیدگاه رهبران تأثیرگذار آنان (حسین بدرالدین) نسبت به امام و نیز صبغه فرهنگی و سیاسی این گروه در یمن، افزایش ارتباط رهبران این گروه با ایران و سفرهایی که علامه بدرالدین و پسرش حسین بدرالدین به ایران داشته، بدون شک تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر یمن را می‌رساند که از آثار بعدی این تأثیر می‌توان، کمک‌های انسان‌دوستانه ایران بعد از حمله عربستان به یمن را نام برد که در قالب نظریه پخش به‌شمار می‌آید. لذا هرچه به ابعاد و اهمیت این جنبش (انصارالله) دقیق‌تر پرداخته شود، بهتر می‌توانیم نتیجه صدور انقلاب را در این کشور شاهد باشیم.

1. Skocpol.
2. Robin Wright.

۱. نظریه پخش

نظریه پخش^۱ یا اشاعه، از نظریه‌های رایج در باب توضیح چگونگی نوآوری‌ها و گسترش ایده‌ها و اندیشه‌ها است. هر چند خاستگاه اولیه این نظریه در رشته جغرافیای انسانی است اما در رشته علوم سیاسی و روابط بین‌الملل نیز کمابیش به کار گرفته شده است. (برزگر، ۱۳۸۱: ۳۹) این نظریه برای تبیین چرایی رخداد گسترش پدیده‌ها در حوزه‌ها و رشته‌های مختلف به کار گرفته شد. (شکویی، ۱۳۶۴: ۱۱۱ و ۱۱۲) نظریه پخش اولین بار توسط تورستن هاگر استرن^۲ و همکاران در زمینه گسترش نوآوری‌ها و پدیده‌های کشاورزی مورد توجه قرار گرفت و نتایج و اصول مربوط به این نظریه را به‌طور قطعی در سال ۱۹۶۸ بیان ساخت. (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲: ۱۷۲) کاربرد این تئوری در باب مسائل و موضوعات مختلف ضمن بیان دلایل آن، توانست رویکردی برای جلوگیری و ممانعت از انتشار و گسترش رویدادها ارائه دهد. (Palloni, 2007: 8) به‌طور کلی این نظریه گسترش هر نوآوری فکری یا فیزیکی را تبیین می‌کند و هم علت اشاعه، نحوه گسترش و مجاری پخش آن و هم علل توقف آن و نیز گسترش مجدد آن را توضیح می‌دهد. (کریمی‌فرد و حزب‌اوی، ۱۳۹۵: ۱۹۲) اصطلاح دیگری که به نظر می‌رسد برای اشاعه فرهنگ و یا حوزه‌های دیگر می‌توان به کار برد، مفهوم سرایت یا سرریزی (over - spill) است که هاس^۳ برای گسترش هم‌گرایی اقتصادی (مشیرزاده، ۱۳۸۸: ۶۳) به کار می‌برد که به نظر می‌رسد، می‌توان به سرریزی فرهنگی و فکری نیز تعمیم داد. در واقع نظریه پخش، علت اشاعه یک پدیده، نحوه گسترش، مسیرها و مجاری، علل توقف، علل گسترش مجدد و نیز پایداری برخی دیگر را توضیح می‌دهد (خرمشاد و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۷) به‌عبارتی دیگر؛ اشاعه یا پخش، عبارت است از فرایندی که طی آن یک فرهنگ که شاخصه یک جامعه است، در جامعه دیگری پذیرفته شود و مورد استقبال قرار گیرد.

در جغرافیای کاربردی، تئوری پخش به دو قسم تقسیم می‌شود:

۱. پخش گسترشی یا انبساطی یا ناحیه‌ای: فرایندی است که به وسیله آن اطلاعات، مواد و نظایر آن از مکانی به مکان دیگر گسترش می‌یابد. در این فرایند چیزهایی که گسترش یافته‌اند در ناحیه اول باقی مانده و اغلب شدت می‌یابند و گاهی نیز از ناحیه‌ای به ناحیه دیگر می‌رسد و میان جمعیت ناحیه جدید گسترش می‌یابد. گاهی شدت نوآوری‌ها و پدیده‌ها در ناحیه جدید بیش از خاستگاه اصلی پدیده‌ها و نوآوری‌ها است.
۲. جابجایی مکانی پخش یا انتشار فضایی مجدد: شبیه پخش گسترشی است اما مکان اصلی پخش اطلاعات و مواد به تدریج از اطلاعات، مواد و امراض خالی می‌شود و سرچشمه پخش می‌خشکد.

1. Diffusion.
2. Torsten Hagerstrand.
3. Ernst B. Haas.

بدین سان که به موازات پخش از مکان اصلی به مکانی دیگر، خاستگاه پخش یا تراوش اهمیت و اعتبار خود را از دست می‌دهد. (شکویی، ۱۳۶۴: ۳۰۴)

همچنین گسترش و پخش پدیده‌ها در فرهنگ و سیاست نیز به دو صورت است؛

۱. **پخش سازش‌پذیر (یا سرایتی):** در این مرحله انتقال پخش یا تراوش مستقیماً صورت می‌گیرد. نظیر سرایت امراض از شخصی به شخص دیگر یا از محله‌ای به محله مجاور در شهرها. این مرحله با عامل فاصله رابطه نزدیکی دارد. یعنی هرچه فاصله بیشتر باشد، اثر این پخش نیز بر روی پدیده کمتر می‌شود.

۲. **پخش سلسله مراتبی:** در این مرحله از پخش، پدیده‌ها و نوآوری‌ها، به صورت منظم و در قالب سلسله مراتب فضای زندگی گسترش می‌یابد. مانند انتشار نوآوری‌ها از پایتخت‌ها به دیگر مراکز شهری کوچک و سپس روستاها. این نوع پخش از بزرگترین مراکز به کوچکترین ناحیه‌ها جریان می‌یابد، البته در پاره‌ای از موارد ممکن است پدیده‌ها و نوآوری‌ها از پایین‌ترین سطح به گسترده‌ترین سطوح ناحیه‌ای و جهانی جریان یابد. (همان: ۳۰۵ و ۳۰۶)

اصول و مؤلفه‌های نظریه پخش

از دیدگاه استراند، از شش اصل به عنوان اصول و مؤلفه‌های اساسی این نظریه می‌توان نام برد:

۱. **حوزه و محیط اولیه پدیده:** اولین عامل، حوزه و محیطی است که در آن پدیده پخش ایجاد می‌شود. این محیط به لحاظ طبیعی یا محیطی، انسانی یا اجتماعی دارای خصوصیات خاصی است.

۲. **زمان پخش:** دومین عامل، زمان است. یک پدیده در طول زمان به مناطق دیگر گسترش می‌یابد. زمان می‌تواند روزها و سال‌ها و به صورت دوره‌هایی جدا از هم باشد.

۳. **موضوع یا پدیده پخش:** عامل سوم در نظریه پخش به موضوع و پدیده باز می‌گردد. مسئله و رویدادی که از یک حوزه به دیگر مناطق نشر می‌یابد، می‌تواند نوآوری‌های فنی و علمی، یافته‌های جدید کشاورزی و تولیدی، پدیده‌های اجتماعی چون رفتار، گویش، مد لباس، امراض، بیماری‌های واگیر و یا فعالیت‌های فرهنگی و سیاسی نظیر انقلاب‌ها باشد.

۴. **مبدأ پخش:** پدیده‌هایی چون نوآوری و امراض از مکان‌های خاص و مبدأ خاصی به دیگر حوزه‌های جغرافیایی انتشار می‌یابند. مبدأ پخش، دارای خصوصیات و شرایط خاصی برای ایجاد و تشکیل پدیده هستند که به دلیل مقبولیت مردمی به دیگر مناطق گسترش می‌یابد.

۵. **مقصد پخش:** حوزه‌ها و مکان‌هایی که موضوع و پدیده پخش در طول زمان در آن گسترش یافته و بین مردم این مناطق پخش می‌شود.

۶. **مسیر حرکت پدیده:** موضوع پخش در مسیرهای خاصی جریان می‌یابد و این مسیرها به دلیل داشتن شرایط خاص، پدیده پخش را به مقصد می‌رسانند. (برزگر، ۱۳۸۱: ۳۱)

۲. یمن و جایگاه استراتژیک آن

جمهوری یمن، کشوری عربی که در جنوب غربی آسیا و جنوب شبه جزیره عربستان واقع شده و مساحت این کشور ۵۲۷۹۶۸ کیلومتر مربع بوده است. یمن با دریای عرب، خلیج عدن و دریای سرخ هم‌مرز است. این کشور بر باب‌المنذب که از مهم‌ترین آبراه‌های دنیا محسوب می‌شود، احاطه دارد. یمن از لحاظ جغرافیایی به چهار منطقه؛ دشت‌های ساحلی در غرب، کوه‌های غربی، ارتفاعات شرقی و صحرای ربع‌الخالی در شرق تقسیم می‌شود. خط ساحلی آن معادل ۱۹۰۶ کیلومتر می‌باشد. یمن در جنوب عربستان و غرب عمان قرار گرفته است. (نجابت و کوشکی، ۱۳۹۵: ۱۳ و ۱۴) این کشور به ۲۰ استان (محافظه) تقسیم شده است که در پی گفتگوهای ملی پس از سقوط ملی، قرار بر این شد که به ۶ اقلیم تقسیم شود که با توجه به ناعادلانه بودن تقسیمات به نتیجه نرسید. (همان: ۱۵) اقتصاد این کشور با توجه به منابع نفتی و کشاورزی و همچنین دسترسی به دریا از فقیرترین کشورهای دنیا محسوب می‌شود و طبق برآوردهای سال ۲۰۱۵، این کشور دارای ۲۶ میلیون جمعیت است. یمن دارای ترکیب قومیتی، زبانی و دینی شکاف‌زا است. (نجابت و کوشکی، ۱۳۹۵: ۱۹ - ۱۶) از نظر مذهبی به دو مذهب زیدی و شافعی تقسیم می‌شود. (خواججه‌سروی و شهرکی، ۱۳۹۱: ۱۹۶) حدود دوازده میلیون از جمعیت ۲۶ میلیونی یمن شیعه هستند و حدود ۴۰ درصد نیز شافعی هستند (۱۲ اسفند ۱۳۹۴، <http://iqna.ir>) فرقه شافعی مهم‌ترین و بزرگ‌ترین فرقه مذهبی در این کشور است.

در کل؛ چند عامل، موقعیت یمن را در قرن بیستم افزایش داده که شامل؛

- نزدیکی این کشور به شاخ آفریقا که در نیمه دوم قرن بیستم به علت کشمکش‌های ابرقدرت‌ها در این منطقه بر حساسیت و موقعیت آن افزوده است.

- محاصره باب‌المنذب از سوی نیروهای مصر در جنگ ۵ روزه سال ۱۹۶۷ یک تجربه تاریخی برای رژیم اشغالگر قدس بود، بنابراین امنیت یمن برای این رژیم دارای اهمیت حیاتی است.

- مرز مشترک یمن با عربستان که امنیت آن برای عربستان سعودی از نظر تولید و صدور نفت دارای اهمیت ویژه می‌باشد.

- به علت دارا بودن سواحل طولانی در دریای سرخ و دریای عرب و نیز وجود بنادر مهمی مانند عدن، حدیده و فحاً اهمیت استراتژیکی یمن را دوچندان کرده است. (خواججه‌سروی و شهرکی، ۱۳۹۱: ۱۹۵)

- با توجه به تقسیمات اجتماعی و فرقه‌ای موجود در جامعه یمن، جلوه‌های اسلام‌گرایی یکپارچه و یکدست نیست. (دکمجیان، ۱۳۸۸: ۳۴۷)

- وجود طیف‌ها و جریانات گوناگون باعث شده تا نگرش به سیاست‌های داخلی و خارجی به سه طیف

تقسیم شوند که گروهی گرایش‌های سوسیالیستی، گروهی طرفدار عربستان (سلفی‌ها و القاعده) و گروهی مانند انصارالله که خواهان جمهوری اسلامی ایران هستند.

- نقش شافعی در یمن نیز حائز اهمیت است. محمد بن ادریس شافعی به قبیله قریش منتسب بوده که در بیست سالگی به مدینه می‌رود و در شمار شاگردان مالک بن انس در می‌آید. اما شافعی به مدت ۹ سال و تا مرگ مالک در نزد او به سر برد. مالک او را به فتوا اذن می‌داد. شافعی پس از این، قضاوت یمن را بر عهده گرفت. (<https://hawzah.net>) از آنجایی که شافعی‌ها نسبت به سه فرق دیگر اهل سنت بیشترین قرابت را با شیعه دارند و اینکه در یمن پرتعدادترین فرقه به‌شمار می‌رود، خود نیز جای توجه دارد.

- از دیگر گروه‌های مهم در یمن نیز جدایی‌طلبان جنوب است که به «حراک» معروف هستند که از توزیع قدرت در زمان وحدت یمن ناراضی بوده و خود را با توجه به توزیع قدرت سرخورده می‌دانند.

- در این میان نقش القاعده و حوزه نفوذ آنها نیز در یمن باید مورد توجه قرار گیرد.

- البته در این میان می‌توان گفت؛ مهم‌ترین نقش در یمن را الحوثی‌ها می‌توانند داشته باشند. در واقع حضور پررنگ انصارالله و تمایل این جنبش به محور مقاومت نیز حائز اهمیت است. به نظر می‌رسد جمعیت حدود ۱۲ میلیونی زیدی‌ها می‌تواند معادلات یمن را در آینده تغییر دهد. در حال حاضر تحولات یمن با زیدیه پیوند خورده است، به گونه‌ای که در تحولات چند سال قبل که صالح از کار برکنار شد و هادی فرار کرد، زیدی‌ها (انصارالله) نقش فعالی را در این کشور ایفا کرده‌اند. زیدیه به شاخه‌ای از مذهب تشیع گفته می‌شود که پس از سه امام نخست، به امامت زید بن علی علیه السلام معتقد و خود را پیرو او می‌دانند. (نویختی، ۱۳۶۸: ۵۵) زمان آشنایی یمنی‌ها با اسلام در واقع زمانی است که امام علی علیه السلام از سوی پیامبر برای آموزش قرآن و احکام دینی به یمن رفت. (موسوی‌نژاد و یزدانی، ۱۳۸۹: ۲۳۲) منشأ پیدایش این فرقه را باید در حوادث بعد از واقعه عاشورا جستجو کرد که با قیام زید بن علی علیه خلافت اموی، فرقه زیدیه شکل گرفت. (طباطبایی‌فر، ۱۳۹۴: ۳۰) امروزه نقش حوثی‌ها پس از شش جنگ با رژیم قبلی در یمن افزایش یافته است. حوثی‌ها از شیعیان زیدی یمن هستند که از جایگاه برجسته‌ای در طول تاریخ این کشور برخوردار هستند. این گروه نام خود را از رهبر معنوی و یکی از علامه‌های مذهب زیدی، یعنی بدرالدین الحوثی، گرفته‌اند. فرزندان این فرد، رهبری سیاسی حوثی‌ها را به عهده دارند. حوثی‌ها در دهه ۱۹۹۰ (پس از وحدت یمن شمالی و جنوبی)، با تأسیس حزب «الحق» فعالیت خود را آغاز کردند. این حزب پس از چند سال دچار انشعاباتی شد. آنها بیش از هزار سال قدرت سیاسی فراوانی در یمن داشتند تا اینکه کودتای ۱۹۶۲ علیه حکومت زیدیه و حوادث پس از آن، آنها را در معرض خطر جدی قرار داد. با محکم شدن جای پای وهابیت در یمن، بخش زیادی از زیدیان یمن به وهابیت گرایش یافتند، که

برای این منظور وهابیان، مؤسسات و جمعیت‌های متعددی با حضور علمای متعصب خود در مراکز اصلی تشیع همچون صعده دایر کردند تا از این طریق اهل تشیع را به خود جذب کنند. (تلاشان، ۱۳۹۱: ۱۷)

۳. عوامل نظریه پخش و تأثیر انقلاب اسلامی بر الحوثی‌های یمن

از آنجایی که مشروعیت الحوثی‌ها در یمن روزبه‌روز در حال افزایش است و همچنین مشارکت گسترده و تأثیر زیادی در روند اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در یمن دارند، تأثیر انقلاب اسلامی را بیشتر متمرکز بر این جنبش قرار داده‌ایم که دلیل این امر چند موضوع است که شامل:

۱. جمعیت بالای الحوثی‌ها به نسبت کل جمعیت یمن (حدود ۴۷ درصد)؛

۲. مشارکت بالا در امور سیاسی، اجتماعی و فرهنگی این کشور؛

۳. نقش رهبران آن در تحولات یمن و شیوه مبارزاتی آنها؛

۴. هم‌گرایی منطقه‌ای با سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و در دست داشتن ابتکار عمل در تحولات یمن در دو دهه گذشته، می‌باشد.

یک. مبدأ پخش و صدور انقلاب

ماهیت هر انقلابی با شعارهایش مشخص می‌شود، از جمله شعارهای انقلاب اسلامی به‌عنوان مبدأ پخش، می‌توان به «استقلال، آزادی جمهوری اسلامی» و «نه شرقی نه غربی جمهوری اسلامی» توجه کرد. (ملکوتیان، ۱۳۹۰: ۲۵)

براساس تحقیقی که درباره شعارهای قبل و بعد از انقلاب اسلامی صورت گرفته است، نکاتی را می‌توان از آن استخراج کرد که برای مقصد پخش که یمن هست، نیز شاهد بود که برخی از شعارهای اساسی الحوثی‌ها می‌تواند باشد.

محدود	تعداد	محورهای شعارها
۲۱/۳	۸۸۵	وضعیت نامطلوب رژیم پهلوی
۱۷/۷	۷۳۸	ارزش‌ها، اهداف و آرمان‌های انقلاب
۲۰/۷	۸۶۰	چگونگی سرنگون کردن رژیم پهلوی
۱۴/۳	۵۹۳	شعارهای پس از به قدرت رسیدن انقلابیون
۱۵/۵	۶۴۳	شخصیت‌های انقلابی
۱۰/۵	۴۳۴	نظام‌ها و شخصیت‌های سیاسی خارجی و بین‌المللی
۱۰۰	۴۱۵۳	جمع

این تحقیق نشان از آن دارد که عامل فرهنگی و نقش فرهنگ در به ظهور پیوستن انقلاب اسلامی نقش بسزایی داشته است که نویسندگان در پایان نتیجه می‌گیرند که بیشترین شعارهای انقلاب اسلامی مربوط به اهداف و آرمان‌های انقلاب در بعد «فرهنگی» بوده است و مهمترین علت انقلاب اسلامی بوده، منتها این نارضایتی تبدیل به نارضایتی سیاسی شده و در قالب شعارهای سیاسی مربوط به وضعیت نامطلوب رژیم گذشته نمود یافته است. (پناهی، ۱۳۷۹: ۶۹ و ۸۲) بنابراین امروزه در یمن نیز شاهد شعارهایی هستیم که صبغه شعارهای پس از انقلاب اسلامی ایران از جمله: استقلال، آزادی و استکبارستیزی هست که یمن به‌عنوان مقصد پخش بر این شعارها تأکید دارد.

پس به نظر می‌رسد که توان تاکتیکی صدور انقلاب بیشتر می‌تواند نقش فرهنگی ایفا کند و جنبش‌ها، افراد و رهبران را تحت تأثیر قرار دهد که از قدرت نرم این انقلاب می‌توان یاد کرد. بنابراین ایران در پی برقراری گفتمان‌هایی از جمله: برقراری حکومت جهانی اسلام، نفی سلطه و سلطه‌جویی، حمایت از مستضعفان و نهضت‌های آزادی‌بخش، تبلیغ دین، تأکید بر ام‌القرای جهان اسلام است. لذا در ماهیت انقلاب چیزی نهفته است که به قول فولر؛ «تأثیر انقلاب اسلامی ناشی از قدرت سلبی یا نفی‌کنندگی انقلاب و گسترش این باور بود که «آیت‌الله» باید درست عمل کرده باشد که توانسته است شاه را با تمام قدرتش و حمایت آمریکا، سرنگون کند.» (فولر، ۱۳۷۳: ۱۰۰ - ۹۳) که در نتیجه، مبدأ پخش و گفتمان جدیدی در عرصه بین‌الملل شناخته شد.

امام با توجه به اینکه حوزه علمیه (به‌عنوان نهادی فرهنگی - دینی) ظرفیت زیادی برای نقش‌آفرینی در کشورهای مسلمان دارد، می‌فرماید:

راه مبارزه با اسلام آمریکایی از پیچیدگی خاصی برخوردار است که تمامی زوایای آن باید برای مسلمانان پابره‌نه روشن گردد؛ که متأسفانه هنوز برای بسیاری از ملت‌های اسلامی مرز بین «اسلام آمریکایی» و «اسلام ناب محمدی» و اسلام پابره‌نگان و محرومان، و اسلام مقدس‌نماهای متحجر و سرمایه‌داران خدانشناس و مرفهین بی‌درد، کاملاً مشخص نشده است و روشن ساختن این حقیقت که ممکن نیست در یک مکتب و در یک آیین، دو فکر متضاد و رودررو وجود داشته باشد از واجبات سیاسی بسیار مهمی است، که اگر این کار توسط حوزه‌های علمیه صورت پذیرفته بود، به احتمال بسیار زیاد سید عزیز ما، (عارف حسین)، در میان ما بود. وظیفه همه علماست که با روشن کردن این دو تفکر، اسلام عزیز را از ایادی شرق و غرب نجات دهند. (امام خمینی، ۱۳۸۳: ۲۱ / ۱۲۱)

همچنین مقام معظم رهبری با توجه به تحولات یمن تصریح می‌کنند: سعودی‌ها بدعت بدی

گذاشتند ... کاری که امروز دولت سعودی در یمن دارد انجام می‌دهد، عیناً همان کاری است که صهیونیست‌ها در غزه انجام دادند ... اگر آنها (صهیونیست‌ها) توانستند در غزه پیروز بشوند، اینها (عربستان) هم خواهند توانست در اینجا (یمن) پیروز بشوند ... اینها قطعاً ضربه خواهند خورد؛ قطعاً بینی سعودی‌ها به خاک مالیده خواهد شد. (دیدار مقام معظم رهبری با مداحان اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۳۹۴)

درواقع باید اظهارات امام خمینی و رهبر معظم را در فلسفه، ماهیت انقلاب اسلامی و صدور انقلاب بررسی کرد. در نتیجه انقلاب اسلامی گفتمان جدیدی در عرصه بین‌الملل به وجود آورده و به‌عنوان مبدأ پخش و صدور انقلاب در یمن به‌خصوص نزد الحوثی‌ها (انصارالله) با توجه به شرایط داخلی و خارجی این کشور رقم زد و امروزه شاهد سخنرانی‌های رهبران این گروه هستیم که از ایران به‌عنوان یک پارادایم (الگوی اعلی) یاد می‌کنند.

دو. مقصد پخش

در ارتباط با مقصد و محیط پخش، توجه به پذیرا یا ناپذیرا بودن محیط مهم است. منظور از محیط پذیرا، تجانس فکری، فرهنگی، دینی، اجتماعی و اقتصادی است. منظور از محیط ناپذیرا، محیطی است که به دلیل اختلافات و تفاوت‌های عمده با مبدأ پخش، امکان تأثیرپذیری اندکی از مبدأ پخش دارد. این تفاوت‌ها و اختلافات ممکن است تفاوت‌ها و اختلافات مذهبی، زبانی، نژادی و فرهنگی باشد. در مقابل، محیط پذیرا دارای ویژگی‌ها و شرایطی است که با ویژگی‌ها و شرایط مبدأ پخش بسیار شباهت دارد و از این رو، این ظرفیت را دارد که در صورت فراهم شدن شرایط مساعد، از مبدأ پخش تأثیرات عمیقی بپذیرد. عوامل پذیرا موجب ایجاد زمینه‌های مساعد و هم‌گرایی و عوامل ناپذیرا موجب عدم تأثیرپذیری از پیام‌های انقلاب اسلامی و واگرایی از آن می‌شود. (حسینی و برزگر، ۱۳۹۲: ۱۷۸)

برای مقصد پخش (که یمن و به‌خصوص الحوثی‌ها هستند) باید برای عوامل پذیرا و ناپذیرای محیطی تقسیم‌بندی قائل شد؛ چراکه در این کشور پذیرش انقلاب اسلامی وجود دارد و محیط با انقلاب اسلامی تجانس دارد و هم‌عده‌ای الگویی غیر از انقلاب اسلامی را خواهان هستند. بنابراین منظور از عوامل پذیرا در یمن، عواملی است که هم شرایط و هم پذیرش محیطی انقلاب اسلامی فراهم آورده است و عامل ناپذیرا به عواملی گفته می‌شود که عدم تجانس فکری، فرهنگی، دینی، اجتماعی و اقتصادی با انقلاب اسلامی را دارا می‌باشند.

عوامل پذیرا و متجانس با انقلاب اسلامی در یمن را می‌توان به جمعیت ۱۲ میلیونی شیعه و زیدی در یمن، روحیه مبارزه‌طلبی حوثی‌ها، شعارهای ضد استکباری اسرائیلی و آمریکایی الحوثی‌ها، توجه الحوثی‌ها به سبک مبارزاتی حزب‌الله لبنان، قرابت شافعی‌ها به زیدی‌ها به نسبت سلفی‌های تکفیری در یمن، گرایش‌ات

انقلابی در عموم مردم یمن، تأکید بر سیاست‌های ملی بین نخبگان ملی، هم‌گرایی گروه‌های مسلمان، حمله عربستان به یمن و تقویت اتفاق ملی، کمک‌های دارویی ایران به یمن و طرد استعمار اشاره کرد. عوامل ناپذیرا و نامتجانس در یمن شامل: وجود زیدی‌های سلفی، سوسیالیست‌ها، القاعده، جنبش حراک در جنوب یمن، توجه برخی از مردم یمن به سبک زندگی غربی و اختلافات قومی و فرقه‌ای اشاره کرد که در واقع مقصد پخش را با دو مشکل؛ الف) افزایش هزینه برای ملت و ب) کندی روند به سمت انقلاب مواجه ساخته است.

اما آنچه مقصد پخش را با انقلاب اسلامی پذیرا می‌نماید، حرکت عظیم مردم به سمت تحول، استقلال، آزادی و طرد ظلم از جامعه است، به گونه‌ای که، زمانی ارتش یمن علیه الحوثی‌ها بود، امروز علیه دشمن خارجی و در کنار نیروهای مردمی قرار دارد.

سه. زمان پخش

تأثیر انقلاب اسلامی بر کشورهای اسلامی به‌طور کلی از همان ابتدای شکل‌گیری انقلاب اسلامی آغاز شد، به عبارتی تأثیر انقلاب اسلامی با تولد خود انقلاب به وجود آمد، البته علی‌رغم تأثیر مداوم انقلاب اسلامی بر کشورهای اسلامی، این تأثیرگذاری دارای فراز و فرودهایی بوده که بستگی به عوامل بسیاری داشته است. اما باید خاطرنشان کرد؛ انقلاب ایران با تجدید حیات قدرت سیاسی اسلام، به چند قرن عقب‌ماندگی و انحطاط تمدن اسلامی خاتمه بخشید و سبب بروز نوعی احیای اسلامی بر پایه بازگشت به ایدئولوژی و مکتب اسلام شد. (طاهری، ۱۳۸۹: ۷۴) در یمن با توجه به شرایط پذیرا و ناپذیرا بودن محیط، فراز و فرودها بیشتر بستگی به عامل دورنی یمن داشته است. به عبارتی تأثیر انقلاب اسلامی به‌طور مستقیم و با مداخله ایران صورت نگرفته، بلکه بیشتر مردم یمن از شیوه فرهنگی و نیز مبارزاتی انقلاب اسلامی الگو گرفته‌اند و این امر در انصارالله (الحوثی‌ها) نمایان‌تر است. تأثیرگذاری مستقیم؛ یعنی اینکه ایران در یمن دخالت از نوع سخت و ابراری داشته باشد. اما دخالت غیرمستقیم از نوع نرم و فرهنگی و فکری است که در این زمینه خود حوثی‌ها به‌صورت خودجوش و غیرمستقیم تأثیرپذیری از انقلاب اسلامی داشته‌اند. به نوعی می‌توان گفت، بیشتر؛ این الحوثی‌ها بودند که با توجه به ظلم‌هایی که در طی تاریخ علیه آنها رواج داشت، از انقلاب اسلامی الگو گرفته که این انقلاب در نزد عموم و به‌خصوص رهبران آنها، رویه‌ای تبلیغی علیه صالح در سال‌های اخیر بوده است و سیاست‌های خود را به نوعی با سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران تطبیق داده‌اند و از راهکارهای ایران برای مبارزه با ظلم استفاده کرده‌اند.

بنابراین اگر به شعارهای انقلاب اسلامی در ایران و عملکرد رهبران ایران توجه داشته باشیم، متوجه این امر خواهیم شد که اعتقادات مردم و به‌ویژه انصارالله یمن همخوانی بسیار نزدیکی با سیاست‌های انقلاب

اسلامی و دیدگاه رهبران این انقلاب داشته است، از جمله اعتقادات انصارالله می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد؛

- ضدیت با آمریکا،
- ضدیت با رژیم صهیونیستی؛
- تأسی به گفتمان انقلاب اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی؛
- ارتباط فکری و الگوگیری از حزب‌الله؛
- اعتقاد به اسلام و تشیع؛
- اتکا به مردم؛
- تأکید بر هم‌گرایی، وحدت و همزیستی مسالمت‌آمیز با دیگران؛
- ارائه اسلام به دور از افراط و خرافات؛
- تکلیف‌مداری؛
- اتکا به ظرفیت‌های دورنی به‌جای تمرکز بر بیرون؛
- تأکید بر شعارهای انقلابی.

این عوامل در زمانی مشخص صورت نگرفته بلکه به مرور در بین مردم یمن و به‌خصوص الحوثی‌ها شکل گرفته است.

از جمله زمان‌های پخش در یمن می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد؛

الف) دوره اول تأثیر انقلاب اسلامی در یمن به دوران «دفاع مقدس» باز می‌گردد، در این دوران انقلاب اسلامی این نقش را داشت که به زیدیه‌ای که دیگر قدرت و توان مقابله خود را از دست داده بود و به اصطلاح انرژی قبیله‌ای از آنها گرفته شده بود امیدوار نگه دارد. نقش انقلاب در این دوران، روشن نگه داشتن این آتش تا سال ۱۹۹۰ بود. (شیخ‌حسینی، ۱۳۹۴: ۲۳۹) انصارالله با الگو قرار دادن انقلاب اسلامی در ایران راه خود را در این ظلمات پیدا کرد و به‌وسیله مبارزه، شهادت و ایثار از این خواب سنگین زمستانی بیدار شد و بهار گرم بیداری اسلامی را در آغوش کشید که این بیداری از سال ۱۹۹۰ و در پی آن شهادت رهبر این گروه در سال ۲۰۰۴ آغاز و هنوز هم تا رسیدن به خواسته‌های مشروع خود پابرجاست و از مهم‌ترین نتایج این بیداری، می‌توان به سقوط علی عبدالله صالح از ریاست جمهوری و اعتراضات مردمی نام برد. (موسوی‌نژاد، ۱۳۹۲: ۱۲۱)

ب) همچنین می‌توان زمانی که «علامه بدرالدین حوثی» در قید حیات بودند نام برد. وی به‌عنوان یکی از رهبران انصارالله در سال ۱۹۹۴ پس از آنکه خانه‌اش در جریان جنگ داخلی یمن مورد هجوم وهابیان قرار گرفت، فرصت را غنیمت شمرد و به‌منظور دیدار با علما و آشنایی نزدیک با حوزه‌های علمیه وارد ایران شد و

در قم سُکنی گزید. او پس از بازگشت به یمن به دلیل آشنایی دقیق و نزدیک با فرهنگ انقلاب اسلامی و آرمان‌های آن، مروج نهضت امام خمینی در میان شیعیان یمن شد. (نجابت و کوشکی، ۱۳۹۵: ۶۲)

ج) یکی دیگر از زمان‌هایی که زمان پخش هست؛ می‌توان به سفر «حسین بدرالدین الحوثی» به ایران در سال ۱۹۸۶ اشاره کرد. وقتی حسین الحوثی به یمن بازگشت، از برخی دیدگاه‌های ایران در سیاست خارجی همچون مخالفت با آمریکا و اسرائیل تأثیر پذیرفته بود. وی در بازگشت به یمن شروع به سازماندهی زیدی‌ها کرد و در دهه ۱۹۹۰ به‌عنوان یکی از نمایندگان پارلمان انتخاب و در نهایت در اولین دهه قرن ۲۱، به رهبر جنبشی تبدیل شد که به نام او نام‌گذاری شده بود. (میلانی، ۱۳۸۷: ۱۶)

د) از دیگر زمان‌هایی که برای پخش انقلاب در یمن می‌توان یادآور شد، صدور فتوای امام علیه سلمان رشدی است و بار دیگر صدور انقلاب به گونه‌ای دیگر قوت گرفت.

ه) زمان پخش در دوران اصلاحات و سازندگی به نوعی با کاهش پخش و صدور انقلاب مواجه شد و سیاست تنش‌زدایی در پیش گرفته شد.

و) در دوران احمدی‌نژاد نیز هرچند سیاست‌های ضدآمریکایی و ضدصهیونیستی در پیش گرفته شد اما عملاً در سیاست خارجی در یمن موضوعی مطرح نبود که البته عامل هم‌گرایی ریاض و صنعا در آن دوران مزید بر علت می‌تواند باشد.

ز) در دوران ریاست جمهوری روحانی پخش در یمن تا حدودی جنبه عملگرایی به خود گرفت، به گونه‌ای که ایران اقدام به برگزاری همایش اطروش کبیر نمود و با توجه به حملات عربستان به یمن، جمهوری اسلامی ایران با کمک‌های دارویی و موضع‌گیری علیه عربستان به نوعی در یمن جدی‌تر وارد عرصه شد. همچنین باید به سفر سران حوثی در سال ۱۳۹۳ به ایران نیز توجه داشت.

۴. موضوع پخش

انقلاب اسلامی در ایران اولین جنبش و تحول انقلابی است که بر مبنای ایدئولوژی اسلامی شکل گرفت و به پیروزی رسید، این انقلاب در دوران حاکمیت سکولاریسم و عصر پایان ایدئولوژی به وقوع پیوست که نقشی برای دین و ایدئولوژی در تحولات سیاسی در نظر گرفته نمی‌شد. (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۹: ۱۷)

بنابراین با ظهور انقلاب اسلامی در ایران، نقش دین پررنگ‌تر شد و موضوعات و مطالبات دینی دوباره جان گرفت. آنچه موضوع پخش انقلاب اسلامی در یمن است شامل موارد زیر می‌باشد:

الف) توجه به دین به‌عنوان امری فراموش شده؛

ب) خودباوری مسلمانان مبنی بر اینکه دین می‌تواند تجویزی برای سبک زندگی ارائه دهد (توجه به سبک زندگی)؛

- ج) محور قرار دادن اصول دین در زندگی روزمره و محور قرار گرفتن حیثیت مسلمین در سیاست خارجی؛
- د) توجه به قاعده نفی سبیل در سیاست خارجی؛
- ه) نفی ظلم‌پذیری و ظلم‌ستیزی.

حوثی‌ها به‌عنوان محوریت بیداری اسلامی در یمن، این موضوع را به نسبت دیگر فرق بهتر درک کرده و بر استکبارستیزی، ظلم‌ستیزی و مقاومت تأکید دارند به‌خصوص اینکه شعارهای ۵ گانه معروفی دارند که شامل: «اللّٰه اکبر، الموت لامریکا، الموت لاسرائیل، العنة علی اليهود والنصر للإسلام» می‌گردد که نشان از درک موضوع در عرصه‌های گوناگون سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود.

پنج. راه‌ها و مسیرهای پخش انقلاب در یمن

منظور از مسیرهای پخش، مجرای است که از طریق آنها امکان سرایت یک پدیده از مبدأ پخش به مقصد پخش فراهم می‌گردد. در بحث مسیرهای پخش، حداقلی از افراد لازم هستند که رفتاری را انجام دهند تا پس از آن، جریان اشاعه، خودبه‌خود مانند توده برفی که به بهمن تبدیل می‌شود ادامه یابد. (رفیع‌پور، ۱۳۷۶: ۸۸)

در مسیر پخش هم باید به افراد تسری‌دهنده پخش توجه داشت و هم نهادها و سازمان‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، علمی و اجتماعی. افراد شامل دو طیف می‌شوند؛ افراد صاحب‌منصب و دارای نفوذ و افراد عادی که عموم مردم را دربر می‌گیرد که می‌توان از عنوان دیپلماسی شهروندی از آن یاد کرد.

از جمله راه‌های پخش انقلاب در یمن می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد؛

- افزایش مذاکرات بین نخبگان سیاسی، علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی دو کشور (ایران و یمن)؛
- در اختیار قرار دادن دانش علمی ایران به ملت یمن (از جمله دانش‌های دارویی، نانو، هسته‌ای و پزشکی)؛
- افزایش توریسم بین دو کشور؛
- لغو روادید و ویزا؛
- تأکید بر نقاط اشتراک مذهبی به‌خصوص با زیدی‌ها و شافعی‌ها؛
- برگزاری همایش‌های علمی و فرهنگی؛
- حمایت از سیاست‌های ملت یمن در برابر تجاوز کشورهای منطقه و تشویق این کشور به صبر و استقامت تا پیروزی نهایی؛
- تسهیل تحصیل و حتی تشویق شهروندان یمنی برای تحصیل در ایران و به‌خصوص حوزه‌های علمیه ایران؛

- راهاندازی کانال تلویزیونی و رادیویی برای یمنی‌ها و به‌خصوص حوثی‌ها؛
- رایزنی‌های علمی و فرهنگی ایران از طریق مجمع تقریب مذاهب اسلامی و مجمع جهانی اهل بیت (ع)؛
- کمک‌های اقتصادی ایران به مساجد و حسینیه‌ها در یمن؛
- ترجمه کتب مذهبی راهبران انقلاب اسلامی و توزیع گسترده در یمن؛
- افزایش فعالیت‌های رایزن‌های فرهنگی؛
- توجه جدی به راهپیمایی روز قدس و حتی شعارسردادن به‌منظور حمایت از مردم این کشور؛
- تأکید بر راهپیمایی براءت از مشرکین در مراسم حج؛
- برگزاری مراسم هفته وحدت در یمن در سطح گسترده؛
- افزایش پروازهای صنعا - تهران؛
- سرمایه‌گذاری ایران در بندر الحدیده؛
- موضع‌گیری صریح مراجع تقلید با توجه به تحولات یمن و ... .

شش. تأثیر رهبران و گفتمان انقلاب اسلامی در ایران بر رهبر الحوثی‌ها

پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار جمهوری اسلامی ایران پدیده منحصر به فرد قرن بیستم بود و پیام‌های اسلام ناب محمدی تأثیر خود را خواهد گذاشت. امام خمینی و مقام معظم رهبری در یمن و به‌خصوص نزد الحوثی‌ها جایگاه ویژه‌ای دارند. به نظر حسین الحوثی؛

امام خمینی بزرگ‌مردی از سلاله خاندان نبوت و معدن رسالت است. (طباطبایی‌فر، ۱۳۹۴: ۲۸۱)

حسین الحوثی می‌گوید:

هدف از انقلابی که با آرمان‌های امام خمینی تشکیل شده، خدمت‌رسانی به اقشار مردم است و روحیه مردمی و خدمت‌رسانی به مردم را در همه طبقات جامعه لحاظ کرده است، لذا فقیر و مستضعف با سرمایه‌دار هیچ فرقی ندارد و رسیدگی به امور همشریان و فرزندان امت برایش اهمیت دارد. (طباطبایی‌فر، ۱۳۹۴: ۲۹۱ - ۲۸۹)

حسین الحوثی همچنین روحیه مردم ایران در جنگ تحمیلی را تحسین می‌کند و تأکید دارد:

تمام دولت‌های عربی در برابر ایران اسلامی ایستادند و برای مبارزه با آمریکا هم‌پیمان شدند اما مردم ایران با مقاومت به پیروزی رسیدند. (همان)

مقاومت انقلاب اسلامی در برابر تحریم‌های اقتصادی نزد حسین الحوثی بسیار حائز اهمیت است که مردم ایران با مقاومت خود در برابر آمریکا و استکبار ایستادگی کردند. بنابراین حوثیان روحیه استکبارستیزی، دشمن‌شناسی، شیوه حکومتی و پایبندی به ارزش‌های دینی را از امام خمینی فرا گرفتند و الگو برای خود قرار داده‌اند. (همان)

حسین الحوثی همراهی نکردن با جبهه باطل را راه پیروزی می‌داند و می‌گوید:

اعتقاد دارم اگر ما در این زمان (با توجه به حمله آمریکا به عراق) برای مواجهه با باطل حرکت نکنیم، وقتی به خود می‌آییم که جزو ارتش آمریکا شده‌ایم و در میدان باطل به مبارزه با حق رفته‌ایم. (غریب‌نیا، ۱۳۹۲: ۷۵)

حسین الحوثی با توجه به بعد جهاد و زمینه واقعی آن می‌گوید: «هرکس می‌خواهد جهاد کند، اسرائیل هست! از هر راه ممکن اقدام کند». (همان: ۸۴)

این رهبر با نفوذ حوثی تأکید دارد که سیاست‌های عربستان مقابل ایران شکست‌خورده به‌شمار می‌آید و تصریح می‌کند:

عربستان امروز در وضعیت بدی قرار دارد. مجبور شده با ایران مصالحه کرده، ارتباطشان را بهتر کنند. در عمل هم امسال تعداد بیشتری از ایرانی‌ها به حج رفتند و (ایرانی‌ها) توانستند کتاب‌های زیادی را توزیع کنند. تعداد زیادی از بیانیه‌های آقای (آیت‌الله) خامنه‌ای را توزیع کردند. یهودیان قصد دارند بر حج مسلط شوند. چرا؟ تا مانع شوند و نگذارند گروه‌های بیدار اسلامی ... جهت گسترش بیداری اسلامی بهره‌برداری کنند. یهودیان و مسیحیان از این می‌ترسند، می‌ترسند حج به خطری جدی علیه آنان تبدیل شود. (همان: ۱۱۵)

حسین الحوثی به نکته‌ای اشاره دارد که امام خمینی در دهه ۱۳۴۰ آن را یادآور شد و آن خطر صهیونیسم است؛ در این باره مطرح می‌کند:

سخن از ولایت امام علی علیه السلام درون آیاتی مطرح شده که درباره بنی‌اسرائیل سخن می‌گوید. سخن از وحدت و چنگ‌زدن همه مسلمانان به ریسمان الهی نیز در ضمن سخن از بنی‌اسرائیل به میان آمده است. چون بنی‌اسرائیل بزرگترین چالش جهانی علیه امت اسلامی و دین اسلام هستند. از آن روز تا آخرالزمان دشمن تاریخی مسلمانان به‌شمار می‌آیند. بنی‌اسرائیل دشمن تاریخی اسلام است. آنها در عمل برای تسلط بر حرمین برنامه‌ریزی می‌کنند. خوب می‌دانند اگر بر مکه و مدینه مسلط شوند، هرچه

بگویند، ما باور می‌کنیم. بوق تبلیغاتی آنها می‌شویم و هر توجیهی را که مطرح کنند تکرار می‌کنیم. وقتی می‌گویند به یمن آمده‌ایم تا از حکومت یمن در مبارزه با تروریسم پشتیبانی کنیم، بعضی‌ها باور می‌کنند و این حرف‌ها را تکرار می‌کنند. اینها به آمریکا کمک می‌کنند تا سلطه خود را بر قشرهای بیشتری از مردم افزایش دهد، به آمریکا کمک می‌کنند تا به مردم تفهیم کند برای مبارزه با تروریسم به این کشور آمده است. آمریکایی‌ها به بهانه مبارزه با تروریسم به سرزمین حجاز وارد خواهند شد، به بهانه مبارزه با تروریسم قرآن را می‌سوزانند، به بهانه مبارزه با تروریسم کعبه را ویران می‌کنند، به بهانه مبارزه با تروریسم مانع برپایی حج می‌شوند، به بهانه مبارزه با تروریسم عرب‌ها را زیر پایشان له می‌کنند و ما تمامی توجیه‌های مطرح شده از طرف آنها را باور می‌کنیم! (همان: ۱۱۵ و ۱۱۶)

هفت. موانع پخش

موانع پخش به آن دسته از عوامل گویند که مانع از سرایت یک پدیده از مبدأ پخش به مقصد پخش می‌شوند یا اینکه سرایت آن پدیده را با مشکل مواجه می‌سازد. (کریمی‌فرد و حزباوی، ۱۳۹۵: ۲۰۱) بنابراین همان‌طور که در قبل ذکر آن رفت، یمن محیطی پذیرا و ناپذیرا است که علاوه بر تأثیرپذیری از انقلاب اسلامی، موانعی نیز در یمن وجود دارد که در واقع مانع از پخش انقلاب و تسریع آن در این کشور می‌شود.

از جمله موانع پخش در یمن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- دخالت کشورهای غربی در سیاست‌های یمن؛
- وجود تفاوت‌های ماهوی، فکری و عقیدتی بین شیعه و الحوثی‌ها؛
- عدم دسترسی عمومی الحوثی‌های یمن به اخبار و تحولات ایران؛
- وجود زبیدی‌های سلفی؛
- امنیتی کردن فضای یمن توسط عربستان و مانع انتقال قدرت شدن از طریق دموکراتیک؛
- توزیع کتاب‌های تکفیری در سطح گسترده در یمن؛
- افزایش هزینه اقتصادی برای این کشور؛
- نبود مرز مشترک زمینی بین ایران و یمن و کاهش سرعت پخش؛
- اختلافات فرهنگی و سیاسی بین مردم یمن؛
- حمایت و تقویت عربستان از حزب تکفیری «اصلاح»؛
- فقیر بودن مردم این سرزمین که باعث شده بیشتر در پی معیشت باشند تا مسائل فرهنگی و عقیدتی و ...

نتیجه

انقلاب اسلامی با ظهور گفتمانی جدید مبنی بر نفی پذیرش ظلم و ستم شرق و غرب، به دنبال رهایی از قیدوبند دنیاگرایی به وجود آمد که برگرفته از آموزه‌های اسلام ناب و اهل بیت علیهم‌السلام است و سعی دارد این موضوع را در دیگر کشورها به صورت خودجوش و با حمایت از جنبش‌های آزادی‌خواه، آن را گسترش دهد و به نوعی تأثیر مثبت خود را به ظهور برساند.

تأثیر گفتمان بیداری اسلامی پس از انقلاب اسلامی در نزد رهبران مذهبی و غیر مذهبی و نیز گروه‌ها، احزاب و جنبش‌ها شاهد بوده‌ایم و امروزه نیز در لبنان، عراق، عربستان (با شهادت شیخ النمر)، نیجریه (رهبری زکراکی) و یمن شاهد آن هستیم. در این مقاله با توجه به نظریه پخش، ایران به‌عنوان مبدأ پخش و یمن (به‌خصوص الحوثی‌ها که بیشترین تأثیر را گرفته‌اند) با عنوان مقصد پخش به آن پرداختیم. البته لازم به ذکر است که نظریه پخش بر جغرافیای سیاسی تأکید دارد و اینکه این مقاله به تأثیرپذیری الحوثی‌ها از انقلاب اسلامی در ایران تأکید دارد، بیشتر به دلیل نفوذ و قدرتی است که این گروه در یمن دارد و لذا این نکته را باید در نظر داشت. بنابراین باید به این نکته توجه کرد که پذیرش انقلاب در نزد الحوثی‌ها بیشتر فرایندی یک‌جانبه (غیرمستقیم از نوع نرم و فرهنگی و فکری است که خود حوثی‌ها به صورت خودجوش و غیرمستقیم تأثیرپذیری از انقلاب اسلامی داشته‌اند) بوده و در واقع این تأثیرپذیری الحوثی‌ها به صورت غیرمستقیم (خودجوش) و بدون مداخله ایران هم از نظر کیفی و هم کمی نزد آنها صورت گرفته است و آن زمانی است که پیشرفت انقلاب اسلامی را دیده و امام را به‌عنوان منجی مدنظر قرار داده‌اند، به عبارتی شاخصه «فرهنگی» در قالب ظلم‌ستیزی و حق‌طلبی مهم‌ترین تأثیرپذیری حوثی‌ها از انقلاب اسلامی ایران بوده است. شاید به همین دلیل باشد که الحوثی‌ها جزو اولین گروه‌ها بودند که این انقلاب را به سران ایران تبریک گفتند.

همچنین سفرهایی که علامه بدرالدین و پسرش به ایران داشته‌اند، بی‌شک تأثیری از ایران پذیرفته‌اند و به نوعی انقلاب اسلامی، الهام‌بخش حرکت الحوثی‌ها و بیداری در یمن است و باید یادآور شد، الحوثی‌ها ظرفیت بسیار پذیرایی نسبت به انقلاب اسلامی دارند.

یمن کشوری با موقعیت حساس است که علاوه بر تنش‌های درون‌ساختاری، کشورهای غربی و منطقه حساسیت بالایی را نسبت به آن دارند و این امر در رابطه با ایران نیز صدق می‌کند، به گونه‌ای که در حال حاضر ایران به صورت جدی از مردم مظلوم آن در برابر حملات عربستان حمایت قاطع دارد و هم از طریق بیانیه‌های رسمی وزارت خارجه و هم مطرح کردن در سازمان‌های بین‌المللی نیز خواهان بررسی این موضوع است.

با توجه به بافت ساختاری یمن، این کشور پذیرای انقلابی از نوع انقلاب اسلامی است که البته با موانعی نیز روبه‌رو است. یمن در حال حاضر با وجود الحوثی‌ها که قدرت برتر یمن به‌شمار می‌آیند، هم به‌صورت پخش سلسله‌مراتبی و هم گسترشی، پذیرای انقلاب اسلامی به‌صورت کمی و کیفی است. کیفی از این نظر که الحوثی‌ها در حال حاضر جزو تأثیرگذارترین گروه‌ها در یمن هستند و کمی از این منظر که تعداد الحوثی‌ها زیاد است به‌گونه‌ای که دکتر عصام العماد یکی از مفتیان سابق وهابیت که به تشیع گرویده است می‌گوید: «اگر انقلاب اسلامی ایران به وقوع نپیوسته بود، مذهب زیدی در یمن از بین رفته بود. فقط با وقوع انقلاب اسلامی و انتشار کتاب‌های شیعه در یمن، زیدی‌ها به مذهب زیدی برگشتند». انقلاب اسلامی نه تنها موجب مراجعت مجدد به زیدیه شد، بلکه موجب گردید تا اصول جهادی موجود در فرهنگ مذهبی آنان پررنگ‌تر از گذشته نمود یابد و جنبش الحوثی از دل گروه‌های شیعی این کشور به یکی از مهم‌ترین نیروهای سیاسی - مذهبی یمن تبدیل شود. یکی از افراد تأثیرگذار یمن که تحت تأثیر افکار و شخصیت امام خمینی قرار گرفت، سید حسین الحوثی بود. (تلاشان، ۱۳۹۱: ۱۷)

البته این تأثیر با موانعی که بررسی شد، مواجه است. البته آنچه که باید به آن توجه داشت، قدرت‌یابی روزافزون انصارالله است که نام خود را از حزب‌الله اخذ کرده است و این امید هست که با محور مقاومت پیوندی جدی برقرار نماید که باید در نظر داشت یمن هنوز ابتدای راه است و برای دولت - ملت شدن راه بسیاری را در پیش دارد و موانع جدی در سرراه دارد. اما آنچه نوید بخش است، آیه شریفه «وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» (قصص / ۵) است.

منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم.
۲. اسپوزیتو، جان ال، ۱۳۸۸، *انقلاب اسلامی ایران و بازتاب آن*، تهران، مرکز بازشناسی اسلام و ایران، انتشارات باز، چ ۳.
۳. امام خمینی، روح‌الله، ۱۳۸۳، *صحیفه امام*، ج ۲۱، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۴. برزگر، ابراهیم، ۱۳۸۱، «نظریه پخش و بازتاب انقلاب اسلامی»، *پژوهش حقوق و سیاست*، ش ۸.
۵. پناهی، محمدحسین، ۱۳۷۹، «بررسی زمینه‌ها و اهداف انقلاب اسلامی ایران براساس شعارهای انقلاب»، *فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه علامه*، ش ۱۱ و ۱۲.
۶. تلاشان، حسن، ۱۳۹۱، «انقلاب اسلامی ایران و تأثیر آن بر تحولات ژئوپلیتیک شیعه در یمن»، *فصلنامه شیعه‌شناسی*، س دهم، ش ۴۰.

۷. حسینی، سید محمدصادق و ابراهیم برزگر، ۱۳۹۲، «نظریه پخش و بازتاب انقلاب اسلامی بر عربستان سعودی»، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، س دهم، ش ۳۳، ص ۱۸۸ - ۱۷۳.
۸. خرمشاد، محمدباقر و دیگران، ۱۳۹۳، *بازتاب انقلاب اسلامی ایران*، تهران، سمت، چ ۲.
۹. خواجه‌سروی، غلامرضا و حامد شهرکی، ۱۳۹۱، «انقلاب اسلامی ایران و بیداری اسلامی در یمن با تأکید بر جنبش الحوثی»، پژوهش‌های انقلاب اسلامی، س اول، ش ۱.
۱۰. دکم‌جیان، هرایر، ۱۳۸۸، *جنبش‌های اسلامی معاصر در جهان عرب*، ترجمه حمید احمدی، تهران، نشر شرکت انتشارات کیهان، چ پنجم.
۱۱. دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال، ۱۳۸۹، *الگوهای صدور انقلاب در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*، تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، چ اول.
۱۲. رفیع‌پور، فرامرز، ۱۳۷۶، *تضاد و توسعه*، تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۳. شکویی، حسین، ۱۳۶۴، *جغرافیای کاربردی و مکتب‌های جغرافیایی*، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۴. شیخ‌حسینی، مختار، ۱۳۹۴، *جنبش انصارالله و آینده قدرت در یمن*، قم، انتشارات مجمع جهانی اهل بیت (ع)، چ ۲.
۱۵. طاهری، سید مهدی، ۱۳۸۹، «تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان لبنان با تأکید بر جنبش حزب‌الله»، فصلنامه انقلاب اسلامی، س هفتم، ش ۲۳.
۱۶. طباطبایی‌فر، سید محمد، ۱۳۹۴، *حوثیان یمن*، قم، انتشارات دانشگاه ادیان.
۱۷. غریب‌نیا، محمدرضا، ۱۳۹۲، *اویس خمینی جنبش الحوثی و دیدگاه‌های شهید حسین الحوثی*، قم، دفتر نشر معارف.
۱۸. فولر، گراهام، ۱۳۷۳، *قبله عالم ژئوپلتیک ایران*، ترجمه عباس مخبر، تهران، نشر مرکز.
۱۹. کریمی‌فرد حسین و خالد حزباوی، ۱۳۹۵، «نظریه پخش و تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان بحرین»، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، س پنجم، ش ۱۸.
۲۰. مشیرزاده، حمیرا، ۱۳۸۸، *تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل*، تهران، سمت، چ ۴.
۲۱. ملکوتیان، مصطفی، ۱۳۹۰، *زمینه‌ها، عوامل و بازتاب جهانی انقلاب اسلامی*، قم، دفتر نشر معارف.
۲۲. موسوی‌نژاد، علی و یزدانی علی، ۱۳۸۹، «پیدایش و تطور دولت زیدیه یمن»، فصلنامه تاریخ اسلام، ش ۴۳ و ۴۴.

۲۳. موسوی نژاد، سیدعلی، ۱۳۹۲، *مجموعه مقالات همایش بین‌المللی ناصر کبیر (اطروش)*، قم، مجمع جهانی اهل بیت علیهم‌السلام.
۲۴. میلانی، محسن، ۱۳۸۷، *شکل‌گیری انقلاب اسلامی*، ترجمه مجتبی عطارزاده، تهران، چ ۵.
۲۵. نجابت، روح‌الله و محمدصادق کوشکی، ۱۳۹۵، *انصارالله در یمن از تأسیس تا تثبیت*، قم، دفتر نشر معارف.
۲۶. نوبختی، حسن بن موسی، ۱۳۶۸، *فرق لشیعه*، ترجمه محمدجواد مشکور، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی، چ ۳.
۲۷. سایت <https://hawzah.net>، ۱۳۸۵، *نگاهی به زندگانی شافعی*.
۲۸. سایت <http://iqna.ir>، ۱۲ اسفند ۱۳۹۴.
۲۹. سایت khamenei.ir، ۲۰ فروردین ۱۳۹۴، «دیدار رهبر معظم انقلاب اسلامی با مداحان اهل بیت علیهم‌السلام».
30. Palloni, Alberto, 2007, "*Theories and Models of Diffusion in Sociology*", Center for Demography and Ecology University of Wisconsin, USA.
31. Skocpol, Theda, 1982, "Rentier State and Shi'a Islam in the Iranian Revolution", *Theory and Society*, V. 11.
32. Wright, robin, 2000, "*The last great revolution: Turmoil and Transformation in Iran*"; Knopf, New York.